

Ks. dr Mirosław Gogolik – UAM WT POZNAŃ

Nauczyciel religii konstruktywistą

Ur. 12.11.1973 r. w Gnieźnie, w r.1992 egzamin dojrzałości w czteroletnim Liceum Zawodowym w Gnieźnie, w l. 1992–1998 studia w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie. 19.06.1007 r. obrona pracy magisterskiej na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu z zakresu katechetyki. Od 28.06.1998 r. praca w parafii św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Kruszwicy, a od 27.06.2000 r. - w parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Bydgoszczy. W l.1999 - 2003 studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku Wychowanie Chrześcijańskie. 18.10.2004 r. doktorat z teologii. Od 01.07.2005 r. Dyrektor I Katolickiego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. króla Jana III Sobieskiego w Bydgoszczy, a od 01.08.2008 r. Dyrektor Zespołu Szkół Katolickich – Pomnika Jana Pawła II. Od 2005. wizytator nauki religii na terenie diecezji bydgoskiej zaś od 01.10.2009 r. praca na stanowisku adiunkta Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu.

WSTĘP

Współczesny rynek pracy cechuje się między innymi znaczącymi przeobrażeniami w sferze przygotowania i zaangażowania pracownika w wykonywane czynności zawodowe oraz umiejętność ciągłego rozwoju. Zjawisko to nie ominęło również edukacji i szkolnictwa, które reformowane jest nie tylko od strony organizacyjnej, lecz również na obszarze działania dydaktycznego i wychowawczego. Poszukuje się nowych rozwiązań wychowawczych i metod pracy nauczyciela, których celem ma być podnoszenie jakości kształcenia oraz wszechstronny rozwój uczniów. Mówi się nawet o pewnej eksplozji świata i inteligencji człowieka, poszukiwaniach pseudometod supernauczania, które jednocześnie zderzają się z postulatami powrotu do tradycyjnego, tzw. twardego nauczania. Czyniąc refleksję nad współczesnym tempem świata, trafnie te koncepcje spina prof. S. Dylak

w tezie, że łatwo możemy w ten sposób przehandlować duszę za intelekt, emocje za rozum¹. Wobec powyższej tezy jeszcze bardziej zasadne staje się podjęcie refleksji nad kształtem zmian w pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela. Naturalnym staje się udział w tym procesie nauczycieli religii, którzy włączeni w grono pedagogiczne szkoły podlegają nadzorowi pedagogicznemu i założeniom ciągłego rozwoju i poszerzania własnego warsztatu pracy. Pewnym potwierdzeniem i wzmocnieniem potrzeby nowych rozwiązań wychowawczych i dydaktycznych na gruncie nauki religii staje się społeczna i eklezjalna refleksja nad kształtem i skutecznością współczesnego wychowania religijnego. Wśród wielu koncepcji dominujących w edukacji wyróżnić można model wychowania i nauczania oparty na teorii konstruktywizmu. Spróbujmy zatem spojrzeć na podstawowe założenia tejże teorii i możliwość zastosowania jej w pracy

¹ Por. S. Dylak, *Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa kształcenia nauczycieli*, [online], s. 1-13 [dostęp 14.04. 2011]. Dostępny w Internecie: <http://www.cen.uni.wroc.pl/teksty/konstrukcja.pdf>, Por. S. Dylak, *Konstruktywizm jako inna perspektywa patrzenia na edukację; Nauczyciel konstruktywistą w klasie szkolnej*, Notatki z wykładów, w których uczestniczył autor artykułu. UAM WT Poznań.

nauczyciela religii. Należy jednak zaznaczyć, iż nie sposób w tymże materiale ująć całość obecnie szerokiego zainteresowania tematem, różnych koncepcji konstruktywizmu, a także bogatej literatury. Dlatego zwróćmy uwagę na te elementy konstruktywizmu, które w sposób przejrzysty i znaczący możemy zastosować w posłudze katechetycznej Kościoła katolickiego.

1. CZYM JEST KONSTRUKTYWIZM W EDUKACJI?

Podążając się odpowiedzi na powyższe pytanie stwierdzić należy, że obecnie *Konstruktywizm* jako teoria wiedzy i poznania składa się z wielu, często kontrowersyjnych i zwalczających się nurtów, mających swoje źródła w różnych koncepcjach filozoficznych. Mniej emocji i kontrowersji pojawia się wokół konstruktywizmu na gruncie badań psychologicznych i pedagogicznych, gdzie udało się wypracować wspólne stanowisko w odniesieniu do etymologii i podstawowych założeń dotyczących poznawczej koncepcji człowieka oraz praktyki uczenia się i nauczania². Wychodząc etymologicznie od łacińskiego słowa *constructivus* – *właściwy budowaniu, budujący, twórczy*³, polemizować możemy z twierdzeniem, iż wiedza jest czymś, co można zaczerpnąć jedynie bezpośrednio z książki lub od nauczyciela. Wobec powyższego psychologowie i pedagodzy odrzucają twierdzenie typu: *wiedza jest czymś obiektywnym, istnieje na zewnątrz, poza człowiekiem, a jej poznanie*

*polega na lustrzanym odwzorowaniu w umyśle określonych faktów, zasad i teorii*⁴.

We współczesnych nurtach w pedagogice nawiązuje się przede wszystkim do koncepcji konstruktywizmu J. Piageta, L. Wygotskiego, a także S. J. Brunera⁵. Poglądy wspomnianych pozwalają określić podstawowe założenie konstruktywizmu, a mianowicie przez analizę osobistych doświadczeń człowiek konstruuje rozumienie świata, w którym żyje. Założenie to stanowi w edukacji swoistą koncepcję - filozofię uczenia się⁶. Rozwijając powyższą myśl, S. Dylak wymienia kilka elementów wyróżniających i charakteryzujących koncepcję współczesnego konstruktywizmu w edukacji. Według niego edukacja zakorzeniona w twórczej i poznawczej aktywności dziecka opiera się na następujących założeniach:

- *uczenie się z tej perspektywy jest samoregulacyjnym procesem zmagania się z konfliktem między istniejącymi osobistymi modelami świata a docierającymi informacjami z zewnątrz;*
- *uczenie się to proces konstruowania nowych modeli i reprezentacji świata za pomocą narzędzi kulturowych i symboli, jest to proces nieustannego negocjowania znaczeń, poprzez uczenie się i pracę w grupie oraz dyskurs;*
- *(...) środowisko uczenia się – to także wszystko to, co uczestniczy w konstruowaniu nowej wiedzy o świecie, to wiedza uprzednia, styl poznawczy uczącego się, a także relacje między uczącym się a przedmiotem poznawania*⁷.

² Por. A. Zellma, *Konstruktywizm w szkolnym nauczaniu religii – moda, wymóg edukacyjny czy zagrożenie?*, [w:] *Katecheta* 3 (2008), s. 17; Por. K. Ablewicz, *Hermeneutyczno-fenomenologiczna perspektywa badań w pedagogice*, Kraków 1994.

³ *Constructivus*, [w:] A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko – polski*, Warszawa 1992.

⁴ A. Zellma, *Konstruktywizm w szkolnym nauczaniu religii...*, dz. cyt., s. 17.

⁵ Por. Tamże, s. 17; Por. S. Dylak, *Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa kształcenia nauczycieli*, dz. cyt.

⁶ Por. J. Juszczak, *Konstruktywizm w nauczaniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, T. 2, T. Pilch (red), Warszawa 2003, s. 770 – 775.

⁷ S. Dylak, *Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa kształcenia nauczycieli...*, dz. cyt.

Na podstawie powyższych założeń możemy stwierdzić, iż rozwój poznawczy ucznia dokonuje się w toku własnej aktywności i interakcji z otoczeniem, a jednym z istotniejszych narzędzi jest kreatywność dziecka, oparta na zmaganiu konfliktowym własnej wiedzy i umiejętności z tym, co pochodzi z ze świata. Dlatego konstruktywizm zakłada, iż:

- *poznający podmiot tworzy wiedzę;*
- *wiedza ma charakter zmienny i dynamiczny oraz jest społecznie i kulturowo uwarunkowana;*
- *dochodzenie do wiedzy stanowi proces adaptacyjny, w którym ludzie zdobywają informacje i rozumienie świata przez nadawanie znaczenia temu, co widzą i czego doświadczają oraz refleksję nad tymi elementami rzeczywistości⁸.*

Model edukacji zbudowany na koncepcji konstruktywizmu stanowi obiecującą perspektywę dla współczesnych działań pedagogiczno-dydaktycznych w szkole. Szczególną uwagę zwraca fakt, iż uczeń staje się podmiotem edukacji, a rozbudowany dialog między uczniem i wiedzą oraz między uczniem i nauczycielem wpływa pozytywnie na jego integralny rozwój. W modelu tym większego znaczenia nabiera ciekawość poznawcza, wiedza dziecka zdobyta w większości własnym wysiłkiem oraz jego osobisty punkt widzenia w różnych kwestiach, powstały wskutek krytycznej refleksji⁹. Tak budowana aktywność i zaangażowanie uczniów w gromadzenie wiedzy przekłada się również pozytywnie na umiejętność łączenia teorii z praktyką, a co za tym idzie lepszego dostosowania w życiu społecznym, na oceny oraz radzenie sobie z doświadczeniami codziennego życia.

W ten sposób jeszcze dobitniej wybrzmiewają i znajdują zastosowanie podstawowe zasady dydaktyki, głównie: zasada pogłębliwości; świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie nauczania – uczenia się; operatywności wiedzy uczniów; wiązania teorii z praktyką¹⁰. Znając już podstawowe założenia konstruktywizmu warto w tym miejscu zwrócić uwagę na możliwość wykorzystania tejże koncepcji w szkolnej nauce religii i pracy nauczyciela religii.

2. ZADANIA NAUCZYCIELA RELIGII W ŚWIETLE KONSTRUKTYWIZMU

Możliwość wprowadzenia konstruktywizmu jako modelu edukacyjnego w szkolnej nauce religii rozpatrywana jest w kontekście poszukiwania nowych form dotarcia do ucznia oraz rozbudzenia jego zainteresowania płaszczyzną wiary i rozwojem na tej płaszczyźnie. Według założeń omawianego modelu korzyści oraz zaangażowanie w działanie dydaktyczno-wychowawcze dotyka zarówno nauczycieli, jak i uczniów. Możemy zatem mówić, iż konstruktywizm wpisuje się w podstawową zasadę pracy dydaktycznej w szkole, polegającą na powstawaniu sprzężenia zwrotnego. Opierając się na powyższej zasadzie spróbujmy wymienić podstawowe zadania nauczyciela religii, które wynikają z założeń konstruktywizmu, dzięki czemu zarysuje się obraz pracy i zaangażowania ucznia.

Prof. S. Dylak swój opis cech i zadań nauczyciela–konstruktywisty buduje na podstawie wypracowanych kilku zasad fundamentalnych dla konstruktywizmu, zwracając uwagę na potrzebę:

- stosowania problemów odpowiednich dla uczniów,

⁸ J. Juszczyk, *Konstruktywizm w nauczaniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku...*, dz. cyt., T. 2, s. 770 – 775.

⁹ Por. D. Klus-Stańska, *Konstruowanie wiedzy w szkole*, Olsztyn 2000, s. 61 – 68.

¹⁰ Por. Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Warszawa 2000, s. 118 - 133.

- organizowania nauczania wokół podstawowych pojęć,
- poszukiwanie i docenianie uczniowskiego punktu widzenia,
- uwzględniania w programach nauczania wiedzy już posiadanej,
- oceniania wyników ucznia w kontekście procesu kształcenia oraz zapewnionych warunków. Powyższe zasady jeszcze wyraźniej ukazują zadania i zachowania nauczyciela – konstruktysty, który przede wszystkim:
- interesuje się wiedzą i przekonaniem, jakie uczniowie już posiadają na dany temat,
- akceptuje i pobudza autonomię uczniów,
- pozwala uczniom na podejmowanie odpowiedzialności,
- inspiruje myślenie uczniów przez zadawanie otwartych pytań,
- wprowadza uczniów także w świat sprzeczności,
- zachęca do dialogu, zarówno ze sobą jak i między samymi uczniami,
- stosuje terminologię poznawczą w dialogu z uczniami, taką jak: klasyfikuj, zanalizuj, zinterpretuj, porównaj, uogólnij; dowiedz, wyjaśnij, sprawdź, sformułuj wnioski. Dalej: eksperyment, zmienne, zależne i niezależne, wnioski, hipotezy. To są podstawowe słowa w edukacji przyrodniczej, podstawowe narzędzia językowe. Zaś nauczyciel, to także ktoś, kto przynosi swoim uczniom narzędzia intelektualne i pomaga się nimi posługiwać,
- w swej pracy wykorzystuje dużo surowych danych, materiałów źródłowych, pozwala uczniom na manipulowanie oraz interakcje z różnymi materialnymi obiektami,
- jest cierpliwy w oczekiwaniu na odpowiedź, po zadanym pytaniu zostawia

uczniom czas dla budowania związków oraz tworzenia metafor,

- pielęgnuje naturalną ciekawość uczniowską przez stosowanie modelu cyklicznego uczenia się¹¹. Analizując powyższe cechy nauczyciela-konstruktysty, należy podkreślić przede wszystkim silną więź i relację, jaka powinna zaistnieć w pracy nauczyciela z uczniem. Istotnym staje się tutaj dialog i współpraca oparta na dowartościowaniu osoby, jej umiejętności, stanu integralnego rozwoju i potrzeb. Dzięki takiemu podmiotowemu spojrzeniu na ucznia, istnieje skuteczniejsza możliwość wzbudzenia odpowiedzialności, ciekawości i jego zaangażowania w proces edukacyjny. Wprowadzenie zasady dialogu, wspólnych poszukiwań odpowiedzi na stawiane pytania, okazywany szacunek dla przekonań wychowanka staje się także argumentem dla wzmocnienia autorytetu nauczyciela i systemu szkolnego.

Powyższe cechy i zadania wpisują się także w pracę nauczyciela religii i jego budowanie relacji z katechizowanymi. Dla kształtowania właściwych postaw ludzkich i umiejętności rozwiązywania problemów życiowych w świetle wiary, potrzebne jest bowiem osobiste zaangażowanie człowieka, które buduje się na etapie szkolnym przez skuteczne motywowanie i otwieranie się na wiedzę i doświadczenie życia. Kształtowanie w wychowankach ciekawości na płaszczyźnie wiary i treści religijnych prowadzi do ożywienia intelektu i ducha, a przez to budowania umiejętności łączenia teorii z praktyką oraz poszukiwania odpowiedzi na pytania wiary w świetle rozum i ducha. W ten sposób Kościół katolicki, poprzez posługę katechetyczną w szkole, realizuje misję

¹¹ Por. S. Dylak, *Konstrukttywizm jako obiecująca perspektywa kształcenia nauczycieli*, dz. cyt; Por. S. Dylak, *Konstrukttywizm jako inna perspektywa patrzenia na edukację; Nauczyciel konstruktysta w klasie szkolnej...*, Notatki z wykładów, w których uczestniczył autor artykułu. UAM WT Poznań.

Jezusa Chrystusa, który wszedł w historię ludzi, przyjął ich sposób życia i objawia Boga Ojca¹². Uznanie metody aktywnego zaangażowania ucznia odpowiada także podstawowym celom katechizacji oraz założeniom rozwoju integralnego katechizowanych, o czym świadczy całość planowania dydaktycznego, zawarta w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego*¹³ i *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*¹⁴.

Podstawowym założeniem konstruktywizmu jest przede wszystkim wielowymiarowy dialog nauczyciela z uczniem. Dialog prowadzony na płaszczyźnie nauki religii pozwala otwierać się na świat, poszczególnych ludzi, a także dzięki temu poznawać własną osobowość, rozwijać cierpliwość, życzliwość i umiejętność współpracy w środowisku życia. Szeroko na ten temat wypowiada się również Urząd Nauczycielski Kościoła w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*, wskazując, iż czynne uczestniczenie katechizowanych w ich procesie formacyjnym jest w pełni zgodne, nie tylko z autentyczną komunikacją ludzką, lecz także szczególnie z ekonomią Objawienia i zbawienia. Wierzący (...) są bowiem wezwani do czynnej odpowiedzi, indywidualnej lub grupowej (...). W katechezie więc katechizowani przyjmują zadanie ćwiczenia się w wierze, nadziei i miłości, nabywania zdolności i prawości w ocenianiu, umacnianie osobistej decyzji nawrócenia i chrześcijańskiego praktykowania życia¹⁵. Tak rozumiany dialog katechetyczny kształtuje również umiejętności ucznia do wykorzystywania intelektualnych narzędzi badawczych, głównie przez anali-

zowanie, interpretowanie, konfrontowanie oraz stawianie własnych wniosków i tez. Nauczyciel religii, który angażuje młodych ludzi do myślenia, analizowania i wyciągania wniosków, wzmacnia tym samym poczucie wartości uczniów oraz własny autorytet. Szczególnie cenne może stać się zastosowanie przez katechetę modelu uczenia się cyklicznego, opartego na kolejnych krokach:

- a. *Faza odkrywania. Ujawnianie i aktywizowanie posiadanej już przez dzieci wiedzy oraz umiejętności. Ma tu miejsce także prezentowanie dylematów z osobistego doświadczenia przez konfrontację własnych wypowiedzi z wypowiedziami innych; ważne jest aby każde dziecko miało taką szansę – praca w parach.*
- b. *Konstruowanie nowych znaczeń i wprowadzenie nowego pojęcia, reguły itd. ciągle w odniesieniu do uczniowskich pytań i hipotez. W tej fazie podejmowane są działania mające doprowadzić do rewizji posiadanej wiedzy, do budowania nowych znaczeń. Przy działaniach badawczych, jest niezwykle ważne, aby dzieci same formułowały pytania oraz proponowały możliwe odpowiedzi. (...) Sprawdzanie hipotez jest bardzo atrakcyjnym dla dzieci działaniem – bo to przecież one przewidywały jakieś rozwiązanie. Inspirujemy wtedy myślenie: myślałem, że ...a stało się tak...Taki właśnie sposób rozumowania jest wskaźnikiem uczenia się.*
- c. *Stosowanie nowo wprowadzonych kategorii – to szukanie odniesień praktycznych dla wyprowadzonych wniosków. Zestawienie uzyskanych wyników ze swoją i innych uprzednią wiedzą. Najlepiej, jeżeli dzieje się to poprzez rozwiązywanie nowych proble-*

¹² Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 41, (dalej DOK).

¹³ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego*, Kraków 2010.

¹⁴ Por. Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010.

¹⁵ DOK 157.

mów – nie zaś przez proste opowiadanie, gdzie to może mieć zastosowanie. Potem możemy znów prosić dzieci o pracę parami lub wykonywanie rysunków. Jak już podkreślaliśmy wyżej, jest to niezwykle ważny etap dla uczenia się dzieci, głównie dla stopniowego przejmowania przez dzieci odpowiedzialności za własne uczenie się¹⁶.

Zastosowanie powyższego modelu nauczania i uczenia się cyklicznego daje gwarancję na kształtowanie ucznia w przestrzeni wielowymiarowej, które cechuje się samodzielnością w działaniu intelektualnym oraz w korzystaniu ze zdobytej wiedzy. Uczeń jest bardziej twórczy, aniżeli tylko odtwórczy. Stosując model nauczania i uczenia się cyklicznego, katecheta staje się *bezpośrednim pośrednikiem, który ułatwia komunikację między osobami i misterium Boga oraz między osobami we wspólnocie. Na mocy jego mądrego towarzyszenia, katecheta pełni najcenniejszą służbę w ramach działalności katechetycznej: pomaga katechizowanym w odczytaniu powołania, do którego wybiera ich Bóg*¹⁷. Należy podkreślić, iż zwłaszcza w nauce religii i osobistym rozwoju wiary istotna jest autentyczna postawa poszukiwania i dochodzenia do prawdy, dokonująca się często przez umiejętne rozwiązywanie i ocenę problemów życiowych. W ten sposób przez refleksję uczeń sam sprawuje kontrolę nad własną aktywnością poznawczą^{***}, pielęgnując własną indywidualność i jednocześnie konfrontuje własną interpretację wobec rówieśników

w klasie oraz w relacji z nauczycielem¹⁸.

Kolejnym zadaniem nauczyciela religii w świetle założeń konstrukttywizmu będzie dbanie o właściwy dobór treści i wiedzy teologicznej, w zależności od poziomu edukacyjnego uczniów, ich możliwości poznawczych i zrozumienia prawdy oraz ich zainteresowań. Prezentacja treści katechetycznych następuje wtedy w układzie spiralnym, dzięki czemu katechizowani mogą w sposób systematyczny zdobywać informacje i łączyć je z już posiadaną wiedzą¹⁹. Należy jednak podkreślić fakt, że powyższa zasada rodzi pewien niepokój nauczyciela, który w pracy szkolnej zobowiązany jest do realizacji konkretnego programu nauczania oraz wskazań zawartych w podstawie programowej, a nie tylko do zaspokajania zainteresowań poznawczych dzieci, osadzonych w kontekście ich wiedzy osobistej. Analizując jednak założenia współczesnej edukacji, w tym przypadku także nauki religii, można jednoznacznie stwierdzić, iż powyższy niepokój nauczyciela może być jeszcze bardziej twórczy i wpłynąć pozytywnie na spełnienie wymogu dostosowania programu i treści nauczania do zróżnicowanych potrzeb grupy uczniów, nie naruszając przy tym integralności orędzia ewangelicznego²⁰.

W świetle konstrukttywizmu edukacyjnego rolę nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym jest organizowanie sytuacji edukacyjnych, także przez umiejętne zastosowanie metod aktywizujących i takich form pracy, które pozwalają

¹⁶ S. Dylak, *Konstrukttywizm jako inna perspektywa patrzenia na edukację; Nauczyciel konstrukttywista w klasie szkolnej...*, Notatki z wykładów, w których uczestniczył autor artykułu. UAM WT Poznań.

¹⁷ DOK 156.

¹⁸ Por. A. Zellma, *Konstrukttywizm w szkolnym nauczaniu religii...*, dz. cyt., s. 19.

¹⁹ Por. tamże, s. 21-23.

²⁰ Por. J. Szpet, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999, s. 89 – 96; Por. DOK 112; Szerzej kwestię tę omawia M. Majewski, wymieniając kryteria doboru treści teologicznych w katechezie, Por. M. Majewski, *Teologia katechezy*, Wrocław 1989, s. 151 – 154.

odkrywać prawdę dzięki zaangażowaniu ucznia. Zadaniem zatem katechety będzie wyszukiwanie i korzystanie z takich metod pracy, w których dominuje stawianie pytań, dialog, a przede wszystkim budowanie toku lekcji od zrozumienia danej kwestii przez ucznia do prezentacji nauki Kościoła i własnych opinii w poruszanej kwestii. Ważność tej kwestii podkreśla *Dyrektorium ogólne o katechizacji* stwierdzając, iż różnorodność metod jest wymagana przez wiek i poziom umysłowy katechizowanych, stopień ich dojrzałości eklezjalnej i duchowej oraz wiele innych indywidualnych uwarunkowań. *Metodologia katechetyczna ma na celu wychowanie wiary; wykorzystuje ona w katechezie nauki pedagogiczne i nauki o komunikacji; uwzględnia liczne i znaczne osiągnięcia katechetyki szczególnej*²¹. Dostrzegamy zatem niezastąpioną rolę i zadanie katechety, który według myśli Jana Pawła II zawartej w Adhortacji Apostolskiej *Catechesi tradendae* przez pluralizm metod stosowanych w katechezie będzie świadczył o żywotności i pomysłowości nauki religii²². Dzięki temu nauczyciel staje się w oczach uczniów refleksyjnym praktykiem, profesjonalistą i znawcą nie tylko na gruncie teologii, ale również metodyki pracy.

Zarówno konstruktywizm, jak i podstawowe założenia dydaktyki wymagają dziś od nauczyciela postawy kreatywności i pomysłowości, czyli zdolności i gotowości do stosowania nowych, niekon-

wencjonalnych rozwiązań problemów, a także nienawykowego zachowania. Kreatywność cechuje twórcza wolność, spontaniczne działanie oraz uwolnienie od przymusu²³. Nie jest to zagadnienie obce również na gruncie katechezy, wybrzmiewa bowiem jednoznacznie przy omawianiu przygotowania i tworzenia warsztatu pracy nauczyciela religii. W świetle nauczania Kościoła mówi się o odpowiednim dostosowaniu się w głoszeniu objawionego Słowa, jako podstawowej zasadzie wszelkiej ewangelizacji²⁴. *Ma to wewnętrzne uzasadnienie teologiczne w misterium Wcielenia, odpowiada elementarnemu wymaganiu pedagogicznemu autentycznej komunikacji ludzkiej i odzwierciedla praktykę Kościoła w ciągu wieków. Takie przystosowanie należy rozumieć jako wyjątkowo macierzyńskie działanie Kościoła, uznającego osoby za „rolę Bożą” (1Kor 3, 9), której nie należy potępiać, ale uprawiać z nadzieją. Każdej z nich Kościół wychodzi na spotkanie, z uwagą analizuje różnorodność sytuacji i kultur oraz zachowuje komunę wielu w jednym Słowie, które zbawia*²⁵.

Przedstawione powyżej zadania nauczyciela religii, wypływające z założeń konstruktywizmu i poparte refleksją wyrażoną głównie w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* stanowią niewątpliwie nową przestrzeń do zagospodarowania w posłudze katechetycznej. Korzystanie ze współczesnych osiągnięć nauk o wychowaniu, badających przestrzeń edukacji

²¹ DOK 148.

²² Por. Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska Catechesi tradendae*, nr 55, (dalej CT).

²³ Por. M. Finke, *Pedagogika wiary*, Poznań 1996, s. 55.

²⁴ Przykładem takiego poszukiwania adekwatnego języka, który respektowałby przedstawione założenia konstruktywizmu i w interesujący dla dzieci sposób poruszał kwestie religijne mogą być np. piosenki Arki Noego, por. A. Różyło, *Bóg dla dzieci – obraz Boga w piosenkach Arki Noego* (w:) *Człowiek i sacrum*, red. D. Sarzyńskiej i R. Tokarskiego, Sandomierz 2006, s. 337-348 i A. Różyło, *W poszukiwaniu modeli wyrażania doświadczenia religijnego*, *Pedagogika Katolicka* nr 7, s. 318-325.

²⁵ DOK 169.

oraz z inspiracji pedagogicznych pozwala katechecie kształtować swoją służbę jako *kwalifikowaną wędrówkę wychowawczą*²⁶. Warto również w tym miejscu zwrócić uwagę na pewne ograniczenia współczesnych modeli edukacyjnych i potrzebę systematycznej analizy i krytycznej dyskusji w gronie nauczycielskim, tak aby osobiste przekonania, koncepcje, czy filozofie pedagogiczne zastosowane w praktyce odpowiadały obiektywnym założeniom i służyły szerszemu dobru społecznemu. Szerzej potrzebę takiego spojrzenia na omawiany model edukacji i zastosowania go w nauczaniu religii zwraca uwagę A. Zellma i stwierdza, iż *w edukacji religijnej nie można zastosować wszystkich elementów filozofii edukacyjnej, wypracowanych w ramach konstrukttywizmu, lecz jedynie wybrane*²⁷. Uwzględniając zatem wszechstronne możliwości rozwoju i kwalifikacji nauczyciela religii oraz jego wewnętrzne otwarcie na Ducha Świętego, który stanowi źródło inspiracji w posłudze Słowa, możemy żywić nadzieję na skuteczną i owocną pracę katechetyczną.

STRESZCZENIE

Współczesny rynek pracy cechuje się między innymi znaczącymi przeobrażeniami w sferze przygotowania i zaangażowania pracownika w wykonywane czynności zawodowe oraz umiejętność ciągłego rozwoju. Zjawisko to nie ominęło również edukacji i szkolnictwa, które reformowane jest nie tylko od strony organizacyjnej, lecz również na obszarze działania dydaktycznego i wychowawczego. Poszukuje się nowych rozwiązań wychowawczych i metod pracy nauczyciela, których celem ma być podnoszenie jako-

ści kształcenia oraz wszechstronny rozwój uczniów. Naturalnym staje się udział w tym procesie nauczycieli religii, którzy włączeni w grono pedagogiczne szkoły podlegają nadzorowi pedagogicznemu i założeniom ciągłego rozwoju i poszerzania własnego warsztatu pracy. Wśród wielu koncepcji dominujących w edukacji wyróżnić można model wychowania i nauczania oparty na teorii konstrukttywizmu. Spróbujmy zatem spojrzeć na podstawowe założenia tejże teorii i możliwość zastosowania jej w pracy nauczyciela religii.

SUMMARY

A Religion teacher as a constructivist

Contemporary labor market is characterized by significant changes regarding preparation and involvement of the employee in the performance of professional activities and the ability of continuous development. This phenomenon is also present in education, which is being reformed on various aspects, not only school management but also didactics and upbringing. New educational solutions and teaching methods are being sought in order to improve the quality of teaching and versatile development of students. Thus Religion teachers are also involved in this process as the members of teaching staff who are being supervised and expected to develop and expand their competence continuously. Among numerous educational concepts we can distinguish Constructivist Learning Theory. The following paper aims to present basic assumptions of the theory and the way it can be used in teaching Religion.

²⁶ DOK 147.

²⁷ A. Zellma, *Konstrukttywizm w szkolnym nauczaniu religii...*, dz. cyt., s. 21.